№ 207 ՈՒՐԲԱԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 24

1904

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 24 № 207

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆոն № 253.

«ՄՇԱԿ» ԼՐԱԳԻՐԸ

Հոկտեմբերի 1-ից մինչև տարվայ վերջը կարժենայ ԵՐԵՔ րուբլի։

Դիմել Тифлисъ, редакція «Мшакъ».

Այն անձինք, որոնք վճարել են մինչև հոկտեմբերի 1-ը և ցանկանում են շարունակել լրագիր ստանալը, թող հոգ տանեն վաղօրօք յայտնելու այդ մասին խմբագրութեանը, որպէս զի լրագրի առաքումը չընդհատվի։

Մէկ ամսով բաժանորդ գրվել ցանկացողները վճարում են Մէկ րուբլի։

Ապառիկ բաժանորդագրութիւն չէ ընդունվում։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Վիճակագրութիւն Թիֆլիսում. — ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Նամակ Նոր-Բայազէտից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Պատերազմի շուրջը. Արտաքին լուրեր. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Թիֆլիսի քաղաքային ինքնավարութեան առաջիկայ նիստերից մէկում պէտք է քննվի վիճակագրական բիւրօ հիմնելու խնդիրը։ Անցեալներում մի քանի անգամ յարուցվել է այդ խնդիրը, բայց իրագործութիւն չէ ստացել մինչև այժմ զանազան առարկութիւնների շնորհիւ, որոնցից գլխաւորն այն է եղել, որ այդպիսի ծախսեր անելու համար աւելորդ գումարներ չը կան քաղաքային դրամարկղում։

Սակայն ամենամեծ արգելքը եղել է ոչ թէ փողի պակասութիւնը, որքան այն հանգամանքը, որ ձայնաւորների համար բաւականաչափ համոզեցուցիչ չէ եղել վիճակագրական բիւրօյի անհրաժեշտութիւնը։ Եթէ այդպիսի գիտակցութիւն տեղի ունեցած լինէր, անպատճառ փող կը գտնվէր, ինչպէս գտնվել է շատ ուրիշ դէպքերում, երբ որ և է կարիք անհրաժեշտութեան բնաւորութիւն է ստացել։

Իսկ վիճակագրական գործի կազմակերպութիւնը կարևոր մի գործ է Թիֆլիսի նման քաղաքում։ Եւ արդարև միթէ օտարոտի և զարմանալի չէ, որ Թիֆլիսը ճիշդ տեղեկութիւններ չունի ոչ իր ազգաբնակութեան կազմի, ոչ այդ ազգաբնակութեան կեանքի զանազան երևոյթների մասին։

Ամեն օր, ամեն մի խոշոր ձեռնարկութեան մասին հոգալու ժամանակ, հանդէս են գալիս բազմաթիւ հարցեր, որոնց բաւարար լուծումը հնարաւոր է միայն այն ժամանակ, երբ պատրաստի կան ճիշդ թուեր և տեղեկութիւններ։ Քաղաքային դուման չը գիտէ քաղաքի և ազգաբնակութեան ճշգրիտ վիճակը և իր գործունէութիւնը առաջ է տանում միայն այն ընդհանուր տպաւորութիւնների և կարծիքների ազդեցութեան տակ, որոնք իրանք իրանց ամբարվում են մարդկանց յիշողութեան մէջ։

Եւ զարմանալի չի լինի, եթէ այն օրից, երբ վիճակագրութիւնը իրական կազմակերպութիւն ստանայ Թիֆլիսում, սկսեն հանդէս գալ մի շարք հետաքրքրական և անսպասելի յայտնագործութիւններ այնպիսի երևոյթների մասին, որոնք որոշ տեղ են բռնում մեր իրականութեան մէջ, բայց մինչև այժմ խուսափում էին մեր գիտակցութիւնից։

Թիֆլիսի դուման պարտաւոր է ոչ միայն համակրութեամբ վերաբերվել վիճակագրական գործի կազմակերպութեան առաջարկին, այլ և ինքը պէտք է առանձին հոգ տանէ, որ գործը առաջ ընթանայ ամեն աջողութեամբ։ Թիֆլիսը այդպիսով թէ իր համար լաւ գործ կատարած կը լինի և թէ իբրև գեղեցիկ օրինակ կարող կը լինի ծառայել մեր երկրի միւս քաղաքների համար։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

Հեռագիրներից մեր ընթերցողներին յայտնի է, որ ներքին գործերի նոր մինիստր իշխան Սվեատոպոլկ-Միրսկին իր ճառերի և խօսակցութիւնների մէջ պարզեց այն սկզբունքները, որոնց նա պիտի հետևէ իբրև Ռուսաստանի ներքին քաղաքականութեան ղեկավար։ Գլխաւոր հարցերը, որ շօշափեց պ. մինիստրը այդ ճառերի մէջ, վերաբերվում են գաւառական մամուլին, կրօնական համբերողութեան, քաղաքային և զէմստվօյի ինքնավարութեան։ Ներքին կեանքի այդ խոշոր և կարևոր գործօնների վերաբերմամբ իշխան Սվեատոպոլկ-Միրսկին յայտնեց մի բարեացակամութիւն, որ ամբողջ ռուսաց մամուլի կողմից ողջունվում է իբրև վաղուց սպասվող մի նորոգութեան, փոփոխութեան նշաններ։ «Русскія Вѣд.» լրագիրը ուշադրութեան արժանի է համարում այն բարեացակամ վերաբերմունքը, որ առանձնապէս շեշտեց պ. մինիստրը գաւառական մամուլի ներկայացուցչին ուղղած իր խօսքի մէջ։ Լրագիրը մի առաջնորդողի մէջ գեղեցիկ կերպով պատկերացնում է գաւառական մամուլի իրաւական դրութիւնը, թէ ինչպէս նա ճնշված է տեղական հանգամանքների տակ, ինչպէս նա զանազան նահանգներում զանազան աստիճանի ազատութիւն ունի հարցեր և երևոյթներ քննելու մէջ,—մի տեղ շատ, մի տեղ պակաս։ Տիղական իշխանութիւնների աչքում գաւառական մամուլը մի բան է եղել, որի հետ կարելի է մի կերպ հաշտվել, որը կարելի է թոյլատրելի համարել։ Դէպի այդ մամուլը բարեացակամ վերաբերմունք չէ եղել. և եթէ նա ուշադրութեան արժանացել է, այդ միայն այն դէպքում, երբ հարց է լինում զրկած թէ որքան նա բարեմիտ է։

Մամուլի գործիչների մատուցած ծառայութիւնները, նրանց բերած օգուտը, այն տաղանդը և գիտութիւնը, որ նրանք դնում են գործի մէջ, դրա հետ կապված բեռն ու դժուարութիւնները,—այս բոլորը արհամարհվում էր, բայց դրա փոխարէն աւելի խիստ կերպով էին գործադրվում այդ մամուլի օրգանների վերաբերմամբ սահմանափակող, երկիւղ ազդող և պատժողական միջոցներ։

Բանից դուրս է գալիս, որ գաւառական մամուլը անհաշտ թշնամիներ ունեցել է նոյնպէս մամուլին ծառայող, տպագրական խօսքով ապրող շրջանների մէջ։ Այս թշնամիներից մէկն է Մոսկվայի խաւար—յետադիմական «Московскія Вѣд.» լրագիրը, որ համալսարանի օրգանն է համարվում։ Նա պահանջելիս է եղել, որ գաւառական մամուլի վրա աւելի խիստ հսկողութիւն նշանակվի գրաքննիչների և առանձին յանձնարարութիւնների պաշտօնեաների միջոցով։

Այդպիսի կարծիքի կողմնակիցները—շարունակում է «Рус. Вѣд.»—ուզում են, որ այդ հսկողութիւնը ոչ միայն թոյլ չը տայ չը թոյլատրելին, այլ և ազդէ օրգանների ուղղութեան և տրամադրութեան վրա էլ և ղեկավարվի այն սկզբունքով, թէ շատ բան այն ամենից, ինչ թոյլատրվում է մայրաքաղաքի մամուլի համար, չը պիտի երևայ գաւառական մամուլի մէջ, որ որպէս թէ տարածված է հասարակութեան այն խաւերի մէջ, որոնք անկարող են գիտակցաբար և քննադատաբար վերաբերվել հաղորդված նիւթերին։

Եւ Մոսկվայի առաջադիմական լրագիրը այս առիթով շատ իրաւացի կերպով ասում է. Բայց նախ՝ սա մի ցնդաբանութիւն է, որովհետև մայրաքաղաքի մամուլը իր օրգանների և օրինակների մեծ թւով նոյնպէս տարածվում և կարդացվում է կլխաւորապէս գաւառներում, և երկրորդ, չէ կարող իրաւունքի և արդարութեան երկու չափ լինել մայրաքաղաքների համար և գաւառի համար։ Այստեղ էլ, այնտեղ էլ անհրաժեշտ է միանման օրինականութիւն, միանման յարգանք դէպի հասարակութեան և նրա առանձին անդամների իրաւունքները, հրապարակայնութեան և ազատութեան միանման սահմաններ։

«Новости» լրագիրը ջերմ ոգևորութեամբ ողջունում է իշխան Սվեատոպոլկ-Միրսկու արտայայտած ուղղութիւնը, մանաւանդ այն մասը, որ վերաբերվում է կրօնական համբերողութեան և մասնաւորապէս հրէաներին։ Պետերբուրգի լրագիրը գտնում է, որ ռուս ժողովուրդը վաղուց սպասում էր այն անկեղծ վստահութիւնը դէպի հասարակութիւնը և հասարակական հիմնարկութիւնը, որ նոր մինիստրի գործունէութեան հիմնաքարերից մէկը պիտի կազմէ։

Մի պետութեան համար երբէք ուշ չէ իր գործունէութիւնը աւելի նպատակայարմար ճանապարհով ուղղելը. անհրաժեշտ է միայն ցանկութիւն և կարողութիւն, որ պիտի գտնեն այն գործիչները, որոնք կանչվում են կանգնելու կառավարութեան ղեկի մօտ։ Իշխան Սվեատոպոլկ-Միրսկին հէնց այդ տեսակ գործիչների թւին է պատկանում։ Մի առանձին հետաքրքրութեամբ կարդացինք մենք իշխանի խօսակցութիւնը ամերիկական մամուլի ներկայացուցչի հետ։ Իշխանը յայտնեց, որ ինքը դեռ չունի ծրագիր։ Բայց այն ամենը, ինչ նա արտայայտել է, այն աստիճան տոգորված է բարեացակամութեամբ, մարդկայնութեամբ և անխախտ տրամաբանութեամբ, որ մինիստրի ապագայ ծրագիրը միանգամայն պարզ է դառնում ամեն մէկի համար, որ փոքր ի շատէ ծանօթ է իւրի այժմեան դրութեան հետ։ Այդ ծրագիրը, անկասկած, ստեղծագործական է և առաջադիմական։

Ժողովրդի բարօրութիւնը, կրօնական համբերողութիւնը, ապակենտրոնացումը նրա ապագայ կառավարութեան հիմնական սկզբունքներն են։ Նա հաւատում է զէմստվօյի աջողակ գործունէութեան և համոզված է թէ նա կարող է աշխատել մեծ արդիւնքով։

Եւ լրագիրը վերջացնում է իր խօսքը, ողջունելով մինիստրի ճառը իբրև լոյսի մի փայլուն ճառագայթ, որ թափանցում է ծանր պատերազմական փորձանքներով մռայլված հասարակական կեանքի մէջ։

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ

Սեպտեմբերի 19-ին

Կոպիտ բարքերով մնված Նոր-բայազէտցու համար չնչին պատճառով մէկ մէկու գլուխ ջախջախելը, իսկ յաճախ և սպանելը սովորական երևոյթ է դառել, և գուցէ ոչ մի տեղ չը պատահէք Նոր-բայազէտցու նման կրքոտ, վրէժխնդիր՝ աննշան խտրութեամբ՝ ժողովրդի, որ խօսքը բերնից դուրս գալու հետ զէնքի դիմելիս լինի։

Հէնց այսպիսի արմատացած վայրենի բնազդների շնորհիւ երէկ, ամսիս 18-ին, չորս հոգի տեղացի Դադօյեան ընտանիքից զոհ գնացին եղեռնագործութեան, որի մասին յիշելը միայն կարող է ահ ու դող ազդել։ Չորս հոգի սպանվեցին և երկուսը վիրաւորվեցին մի վերին աստիճանի անմիտ ընդհարման մէջ, որին ականատես եղաւ ողջ քաղաքը, առանց կարողանալու սակայն միջամտել, որովհետև չորս կողմից դաշոյն էր շողշողում, հրացան և ատրճանակ էին երևում։ Իսկոյն բոլոր խանութները փակվեցին և ամբոխը ծփում էր աջ ու ձախ, այն ինչ իրողութիւնը արդէն կատարված էր և կռւողներից երկուսը անշնչացած, իսկ երկուսը՝ ծանր և մահացու վիրաւոր ընկել էին ցած։ Այս սոսկալի վախճանը 5—6 րօպէի մէջ կատարվեց, բատ որում, ոչ ոք չէր կարողանում իրան հաշիւ տալ, թէ՝ կռւողներից ո՞վ որի կողմն է, որովհետև բոլորն էլ միմեանց բարեկամ էին, հարազատ եղբօր որդիներ և քեռորդիներ՝ բաժանված երկու թշնամական խմբակի։ Տեղնուտեղը սպանվածներից մէկը, մի մեծ ընտանիքի հայր, (ունի երեք աղջիկ և մի տղայ) ինչպէս ասում են՝ սպանվել էր իր եղբօր որդու ձեռքով, որը քիչ չանցած՝ նոյնպէս սպանվում է, ստանալով աւելի քան տասն դաշոյնի վէրք մարմնի վրա և մի խոր վէրք պարանոցին, ետևի կողմից։ Սրտաճմլիկ և աղէխարշ էր այն տեսարանը, որ սրա մայրը, մի հացթուխ կին, լսելով որդու վիրաւորվելու մասին, թողնելով դրադմունքը վազ էր տուել բազար։ Թշուառ կինը հասել էր այն րօպէին, երբ վիրաւորը փչելիս էր եղել վերջին շունչը։ Երկու ծանր վիրաւորները, որ մեռան այսօր, երկու հարազատ եղբայրներ էին, երկուսն էլ ամուսնացած, կնոջ, երեխաների տէր, վիրաւորվում են իրանց կուռղ բարեկամներին հաշտեցնելու փորձ անելու ժամանակ։ Միւս երկու վիրաւորները կը լաւանան։

Ի՞նչն է եղել, ընթերցող, այս չորսի կորստեան և մի քանի ընտանիքների անբաղդացման պատճառը.—մարդ դժուարանում է հաւատալ մի այնպիսի բացատրութեան, որ թշնամութեանն առիթ է տուել երկու հօտաղ տղաների միմեանց ծեծելը, որը նրանց ծնողների անհաշտ բնաւորութեան շնորհիւ օրէցօր սուր կերպարանք է ստացել՝ բաժանելով նրանց երկու թայֆայի, որոնցից մէկը, ինչպէս պատմում են, ընդհարման նախընթաց գիշերը, կուշտ հարբելուց յետոյ, միւսի բնակարանի վրա հրացանային կրակ է տալիս, առաջացնելով այդպիսով յաջորդ օրվայ եղելութիւնը, անխուսափելի նրանով, որ երկու կողմն էլ հպարտ էին հրապարակային ղալմաղալների և տուր ու դմբոցների մէջ «անյաղթելի» իրանց համբաւով, որի ուժով երկու կողմն էլ զինված պատրաստված էին տանից դուրս եկել։

Ոստիկանութիւնը շարունակում է ձերբակալել և բանտ ուղարկել կուին մասնակցողներից կենդանի մնացածներին, որոնցից մի քանիսը փախել են։

Որոնող

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Գրենադերսկօե (Կարսի գաւ.) սեպտեմբերի 7-ին

Ես չեմ ստացել «Մշակի» այս տարվայ № 127—143—168. չեմ ստացել նոյնպէս պատերազմական բեմի քարտէզները։ Չեմ իմանում, թէ ինչպէս է պատահում կամ որտեղ են մնում թէ «Մշակի» համարները և թէ քարտէզները։ Առիթը ինքը նպաստեց լուծելու հանելուկը։ Լինելով Կարսում «Վանանդ» գրավաճառանոցում, տեսնում եմ սեղանի վրա «Մշակի» № 189 իմ հասցէով, ի հարկէ հասցէն մի կողմ ձգված։ Իմ հարցին թէ «Մշակի» համարը իմ հասցէով այստեղ ինչու պէտք է լինի,—գրավաճառը պատասխանում է, թէ պօստային ցրվիչ (разнощикъ) Մարտիրոսը երեկոյեան այստեղ լինելով, մոռացմամբ է թողել։ Մարտիրոսը ինչ իրաւունքով իմ հասցէով «Մշակի» համարը հետը պէտք է մանածէ (քանի որ ես ստանում եմ գիւղի հասցէով) և ոչ թէ նպատակով, այլ իբր թէ մոռացմամբ գրավաճառանոցում թողնէ։ Հետաքրքիր է իմանալ թէ ուրիշ «Մշակ» ստացողների հետ էլ այսպիսի դէպքեր պատահում են թէ ոչ։ Բանից դուրս է գալիս, որ պարոնները իւրացրել են քարտէզները և կուլ տուել համարները։ Պարոններ, դա պատիւ չէ բերում ձեզ։ Յոյս ունեմ, որ այսուհետև այս չեն կրկնվի այսպիսի անկարգութիւններ։

Վաղարշակ Աւետիսեանց Լ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ֆինանսների մինիստրի օգնական Ա. Դ. Օբոլէնսկին սեպտեմբերի 21-ին մեկնեց Թիֆլիսից դէպի Բաթում և այնտեղից կը գնայ Սօչի, ուր այժմ գտնվում է մինիստրների կոմիտէտի նախագահ Ս. Իւ. Վիտտէն։

—

Կովկասի կառավարչապետի պաշտօնակատարը թոյլատրել է Երևանում և Կարսում ժամանակաւոր զինուորական դատարաններ տեղի վրա քննելու այն գործերը, որը նշանակել է Կովկասեան նահանգական զինուորական դատարանը։ Ժամանակաւոր զինուորական դատարանի նախագահը լինելու է գեներալ-մայեօր Բուլիցկին։ Երևանում դատարանն սկսելու է իր զբաղմունքները հոկտեմբերի 20-ին, իսկ Կարս կը գնայ այն ժամանակ, երբ կը վերջացնէ Երևանի գործերի քննութիւնը։

—

Սեպտեմբերի 21 և 22-ին Թիֆլիսի դատաստանական պալատի I մասում դռնփակ քննվում էր Տէր-Առաքելեան և Տէր-Մինասեան քահանաների և Կարսի 28 բնակիչների գործը, որոնք մեղադրվում էին պատժական օրէնսգրքի 268-դ յօդուածի հիման վրա։ Երևանի Նահանգական դատարանը նրանցից 24-ին մեղաւոր էր ճանաչել և դատապարտել հետևեալ կերպով. 12-ին զրկել բոլոր անձնական և այլ իրաւունքներից և ուղարկել կալանաւորների բաժինը, ուր երկու քահանաները մնալու էին $2^{1}/_{2}$-ական տարի ամէն մէկը, իսկ 10-ը հոգին երկ-երկու տարի. 3-ին բանտարկել 15-ական ամիս ամեն մէկը. 7-ին բանտարկել երեք-երեք ամիս, առանց իրաւունքներից զրկելու. և 2-ին՝ երկ-երկու ամիս, նոյնպէս առանց իրաւունքներից զրկելու։ Դատաստանական Պալատը, Բարձրագոյն մանիֆեստը գործադրելով, դատապարտեց երկու քահանաներին մէկ-մէկ տարվան կալանաւորների բաժնին, 10-ը մեղադրեալներին 8-ական ամիս կալանաւորների բաժնին և 3 հոգու էլ 3-ական ամիս բանտարկութեան, իսկ մնացածներին անմեղ ճանաչեց։ Մեղադրեալներին պաշտպանում էին Մոսկվայի երդուեալ հաւատարմատարներ՝ Ն. Կ. Մուրավիեվը և Ա. Ֆ. Ստալը, իսկ Թիֆլիսից Տ. Ն. Յովհաննէսեան երդուեալ հաւատարմատարը։

—

„Нов. Вр." լսել է, որ հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութեան մէջ մշակված է մի ծրագիր, որի համեմատ Ռուսաստանի բոլոր երկաթուղիների վրա պէտք է բարձրացնեն ճամբորդների տոմսակների գները։

—

Խօլերայի դէմ միջոցներ ձեռք առնելու համար Բարձրագոյն հաստատված յանձնաժողովի որոշման համեմատ՝ խօլերա երեւցած ժամանակ արգելվում է հին զգեստների առևտուրը։ Այն ինչ Թիֆլիսի պարտադիր որոշումների համեմատ՝ կարելի է այդպիսի զգեստներ ծախել, միայն պէտք է նախօրօք ախտահանութեան ենթարկել։ Թիֆլիսի նահանգապետը, այս ակներև հակասութեան պատճառով, դիմեց Պետերբուրգ և բացատրութիւն խնդրեց, յարակցելով, որ այստեղ շատ յարմարաւոր ախտահանական կայան կայ։ Այժմ արդէն ստացվել է այդ մասին կարգադրութիւն. թոյլատրվում է առևտուրը, միայն նախապէս ախտահանելուց յետոյ։ Հնածախ խանութներն իրաւունք չունեն նոր զգեստներ վաճառելու. եթէ ուզում են, պէտք է նրանք էլ ախտահանութեան ենթարկվեն և կրեն ախտահանական կայանի արճիճը։

—

Սեպտեմբերի 21-ին կայացաւ Թիֆլիսի նահանգական գործադիր սանիտարական յանձնաժողովի նիստը։ Հաստատվեցին քաղաքային յանձնաժողովի որոշումները և կայացրվեցին հետևեալ գլխաւոր վճիռները. ա) առաջարկել գաւառական բոլոր սանիտարական յանձնաժողովներին կազմել պարտադիր որոշումների ծրագիր՝ նման Թիֆլիս քաղաքի համար կազմվածներին, միայն յարմարեցրած տեղական հանգամանքներին. բ) խնդրել Բագուի նահանգապետին, որ արգելէ մի քանի ապրանքների արտահանութիւնը, որոնք կարող են խօլերան Թիֆլիս բերել։

—

Լուրեր են պտտում, որ ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ մտադրութիւն կայ կազմել մի յանձնաժողով, որի մէջ իբր թէ մասնակցելու են հրէական հասարակութիւններից ներկայացուցիչներ։ Այդ յանձնաժողովի խորհրդակցութեան առարկան պէտք է լինի արգելքների և մսի տուրքերի վերացումը։

—

Վարշավայի կազմարարների համայնքը մերժեց իր մէջ ընդունելու մի կին կազմարարի, դէմ լինելով առհասարակ կին-արհեստաւորներին համքարութեան անդամ գրելու սկզբունքին։ Համքարների այդ որոշումի դէմ բողոքեց կին-կազմարարը և նրա բողոքը հասաւ մինչև ներքին գործերի մինիստրութեան քննութեանը։ «Варш. Кур.» լրագիրը տեղեկութիւն է ստացել, որ մինիստրութիւնը յարգել է այդ գանգատը և հրամայել, որ կին կազմարարին ընդունեն համքարութեան անդամ։ Այդ վճիռն ունի կարևոր գործնական նշանակութիւն կին արհեստաւորների համար։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրների ասելով, ժողովրդական ընթերցարանների յաճախորդների 40%-ը կազմում են արհեստաւորները և գործարանների ու այլ հաստատութիւնների բանւորները։ Իսկ այդպիսի յաճախորդների մեծամասնութիւնը պահանջում է տեխնիքական բովանդակութեամբ գրքեր, բնական գիտութիւնների, գիւղատնտեսութեան, հաշւապահութեան մասին գրվածքներ։ Բայց ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան տուած ցուցակի համեմատ գրքեր ունենալով, ընթերցարանները բաւարարութիւն չեն տալիս այդպիսի պահանջների։ Այդ ցաւին դարման անելու համար՝ խնդիր է յարուցված արդէն վերաքննելու ժողովրդական ընթերցարանների համար նշանակված գրքերի ցուցակը։ Վերաքննիչ յանձնախմբի մէջ, բացի ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան պաշտօնեաներից, պէտք մտնեն և հոգևոր վարչութեան, երկրագործութեան, արդարադատութեան, ֆինանսների և զինուորական մինիստրութիւնների ներկայացուցիչները։

—

Մեզ խնդրում են տպել հետևեալը. «Բագուի հայոց դրամատիկ դերասանների ընկերութիւնը, ղեկավարութեամբ տ. Սիրանոյշի, արդէն սկսել է իր կրկնութիւնները և հոկտեմբերի 5-ից կանոնաւոր կերպով կը սկսէ իր ներկայացումները՝ իւրաքանչիւր երեքշաբթի և ուրբաթ օրերը։ Երկար և ապարդիւն փորձերից յետոյ, դերասանական ընկերութիւնը այդ ծանր և իւրաքանչիւր տարի հազարների օժանդակութեան կարօտ գործը իր ուսերի վրա վերցրեց, յոյս ունենալով միմիայն հասարակութեան վրա, որի ուշադրութիւնից չը պիտի վրիպէ անշուշտ մի այսպիսի զոհողութիւն, և որքան կարելի է շատ թւով պիտի յաճախէ ներկայացումներին։ Ռեպերտուարը հետաքրքիր է և խնամքով է կազմված»։

—

Պոստ-հեռագրական կենտրոնական վարչութիւնը տեղեկացրել է պատշաճաւոր հիմնարկութիւններին, որ ներքին գործերի մինիստրի օգնական Պ. Ն. Դուրնօվօն թոյլատրել է հետևեալը. ազատ պրակտիկայով պարապող բժիշկները կարող են պօստով ձրի ուղարկել տեղական բժշկական իշխանութեանը տեղեկութիւններ համաճարակ և վարակիչ հիւանդութիւնների մասին։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Խօլերայից մեռել են. ամսիս 18-ին 2 կին և մի տղամարդ—Թուրքեր։ Ամսիս 19-ին 6 կին և 2 տղամարդ Թուրքեր։ Խօլերան, չը նայած ցուրտ եղանակներին և անձրևներին, սաստկանում է, դրա հետ շատանում է և թագցրած հիւանդների և մեռածների թիւը։ Թշնամին բուն է դրել երկու թուրքական կենտրոններում՝ Թագիերում և Չեմբերեքենդում։ Ամսիս 20-ին խօլերայից մեռել են. 7 Թուրք—բոլորը կանայք, 1 հայ—հինգ տարեկան տղայ։ Խօլերան այժմ անցնում է Բերդաքաղաքը, ուր այդ օրը մեռել են 3 հոգի։ Ամսի 21-ին խօլերայից մեռել են. Թուրքեր՝ 9 հոգի, երեքը տղամարդ, վեցը՝ կին։ Հայեր՝ 2 հոգի տղամարդ—մէկը պարսկահպատակ, միւսը՝ Թիւրքահպատակ։ Ռուս՝ 1 հոգի—կին։ Մեռնող Թուրքերից երկուսը Բերդաքաղաքից։ Բացի յիշածս տեղերից, խօլերան տարածվում է նաև քաղաքի միւս տեղերում»։

—

ՔՈՒԹԱՅԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Սեպտեմբերի 18-ին այստեղ կայացաւ երգիչ Գ. Բօյաճեանի կօնցերտը։ Ընդհանուր առմամբ, կօնցերտի ծրագիրը հետաքրքրական էր. կային մասնակցողներ՝ Ջութակահար, ցիտրայի վրա ածող և երկու կարդացողներ։ Պ. Բօյաճեանի պարզ և ճաշակով երգեցողութիւնը ազդեցութիւն թողեց հանդիսականների վրա։ Այդ պարզ երգեցողութիւնը երգիչը պահպանում էր նոյն իսկ զգացմունքի ամենաբարձր յուզիչ և տպաւորիչ մոմենտներում։ Մեծ աջողութիւն ունեցաւ երգչի «Հազար երանի»-ն Պարոնեանի, ֆրանսերէն ռօմանսը—«Les larmes», «Դուբրօվսկի» օպերայից—Վլադիմիրի արիան, «Պիկովայա Դամա» օպերայից—Գերմանի արիօզօն, նաև իր ժողովածու երգերից՝ «Մշու ողբը» և ուրիշները։ Բիզերին պ. Բօյաճեան երգեց մի քանի կտորներ, բայց Չայկովսկու «Страшная минута» ռօմանսը երգիչը երգեց մի արտաքոյ կարգի զգացմունքով, որ և թողեց հասարակութեան վրա մի առանձին տպաւորութիւն»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

Ինչ ե՞ն ներկայացնում ճապօնացիները։ «Рус. Слово» լրագրի պատերազմական քննադատը, հաշուելով ճապօնացիների հսկայական նիւթական ոյժերը, գալիս է այն եզրակացութեան, թէ «մենք, ռուսներս, պէտք է պատրաստ լինենք ծանր և տևողական պատերազմի համար։ Ծանր—նրա համար, որ հակառակորդը զինուորական ընտիր յատկութիւններ ունի։ Տևական—նրա համար, որ մենք չենք կարող ցանկալի արագութեամբ Ռուսաստանի ներսից զօրախմբեր ուղարկել Մուկդէն։ Հետևաբար, ամենից առաջ քանակութիւնը պէտք է վարձատրվի որակութեամբ։ Դա—մեր գլխաւոր յոյսն է, մանաւանդ որ ռուս զինուորը արդէն ցոյց տուեց իրան Հեռաւոր Արևելքում իբրև անզուգական մրցակից և ճապօնացիները վտանգաւոր են նրա համար միայն այն ժամանակ, երբ յայտնվում են ճնշող ոյժերով։ Ինչ վերաբերում է քանակութեան, մեզ թւում է, թէ մենք պէտք է պատրաստ լինենք այն մտքին, որ պէտք է ստեղծել ոչ միայն երկրորդ, այլ և երրորդ, նոյն իսկ չորրորդ մանջուրական բանակ, որովհետև սաստիկ դժուար է մի մարդու համար կառավարել 200—250 հազար հոգուց բաղկացած զօրք։ Ուրեմն, 800,000-ից մինչև 1,000,000 կռուողներ—ահա ինչ է պահանջվելու Ռուսաստանից, ամենաբարեացակամ հաշւով։ Պէտք է աւելացնել 400-ից 600 հազար մարդ, այսինքն 10—15 կօրպուսներ. զարհուրելի է նոյն իսկ գրել այդպիսի թւանշան։ Բայց, եթէ մենք, իրօք, վճռել ենք կանգ չառնել ոչ մի բանի առաջ յաղթութեան համար, չը պէտք է ուրեմն վախենալ թւանշաններից։ (Р. С.)

Պօրտ-Արտուրի էսկադրայի մասին։ «Berl. Local-Anz.» լրագրի Պարիզի թղթակիցը հաղորդում է բովանդակութիւնը այն խօսակցութեան, որ նա ունեցել է իշխան Լիվէնի՝ «Դիանա» կրէյսէրի հրամանատարի հետ, որը, ինչպէս յայտնի է, մասնակցել էր յուլիսի 28-ի ծովային ճակատամարտին և գնացել էր Սայգօն։ Իշխան Լիվէնը իբր թէ այն կարծիքն է արտայայտել, թէ Ռուսաստանը հիմք չունի ափսոսալու այդ ճակատամարտի ելքի մասին։ Ռուսաց նաւատորմի համար փրկված են թանգագին նաւեր, որոնք Պօրտ-Արտուրում կենթարկվէին անպայման ոչնչացման (?)։ Եթէ ճապօնացիները կարողանային աւելի լաւ օգտվել իրանց տորպէդներով, նրանք կարող էին թէ «Դիանային» և թէ Պօրտ-Արտուրից դուրս եկած միւս նաւերին աւելի ծանր վնասներ հասցնել։ (Нов.)

Ճակատամարտից առաջ։ «Berl. Tageblatt» լրագիրը, Մուկդէնի մօտ վճռական ճակատամարտի ակնկալութեան մէջ, հաշւում է ճապօնական ոյժերը, որոնց հետ Կուրօպատկինի բանակը պէտք է գործ ունենայ, որը վերջին օրերս սաստիկ ուժեղացրված է, մանաւանդ արտիլլերիայով։ Ճապօնական երեք բանակների ընդհանուր թիւը լրագիրը հաշւում է 300,000 հոգի։ «Մարշալ Օյեամայի գլխաւոր ոյժերը, ասում է նա, դասաւորված են պայտի ձևով, որի ներքին կողմը տարածվում է Խունխէ գետից դէպի հարաւ մինչև Վանֆուշին լեռնանցքը։ Գեներալ Կուրօկիի բանակը կազմում է առաջին թևը, գեներալ Օկուն գրաւում է կենտրոնը, իսկ գեներալ Նօզդուն կանգնած է արևմտեան, ձախ թևի վրա։ Բացի այդ երեք բանակներից, ճապօնացիները ունեն աջ թևի վրա տասը-հազարեան զօրախումբ, իսկ ձախ թևի վրա—մի առանձին զօրախումբ, անյայտ թւով, որի գործողութեան նպատակը Սինմինտինն է։ Ճապօնական բանակի ճակատի ընդհանուր տարածութիւնը հաւասարվում է մօտաւորապէս 22 գերմանական մղոնի (154 վերստ)։ Ընդհանուր առմամբ, ճապօնական երեք բանակների թիւը գրեթէ հաւասար է նրան, որ նրանք ունէին Լեաօեանի մօտ։ Կուրօկին, որ գրաւում է մօտաւորապէս 77 վերստ ճակատ, ունի 140,000 մարդ։ Օկուն, 56 վերստի վրա, ունի 120,000 մարդ և Նօզդուն, 21 վերստի վրա, 75,000 մարդ։ Այդ 335,000 ընդհանուր թւից պէտք է հանել մօտ 30,000 պահեստի զօրք։ (Новости)

Ճապօնացիները կամենում են առնել Վլադիվօստօկի վրա։ Չինական մի լրագիր հաղորդում է, որ չինական դեսպանը Տօկիօում տեղեկացրել է իր կառավարութեան, իբր ճապօնացիները պատրաստվում են ուղարկել Վլադիվօստօկ երկու դիվիզիա, ինչպէս և ուղարկել զօրքեր հիւսիսային Կորէա։ (Харб. Вѣст.)

Պատերազմի երկրորդ շրջանը։ «Новости» լրագիրը մի առաջնորդող յօդուածով խօսում է պատերազմի առաջին շրջանի և երկրորդ շրջանի մասին, որի մէջ նա այժմ մտնում է։ Լեաօեանի ճակատամարտը, ասում է նա, և մանջուրական բանակի նահանջումը դէպի Մուկդէն աւարտեցին պատերազմի առաջին շրջանը, բնորոշվող նրանով, որ ճապօնացիները օգտաւէտ կերպով գործադրեցին բոլոր այն առաւելութիւնները և օգուտները, որ կարող էին քաղել իրանց աշխարհագրական դիրքից. նրանք ունեցան պատերազմի համար լաւ պատրաստված կողմի բոլոր առաւելութիւնները։ Այդ առաւելութիւններն են—ուժեղ և ամեն տեսակ մթերքներով ապահովված նաւատորմ, կատարեալ պատրաստականութիւն պատերազմի, պատերազմական գործողութիւնների բեմի մօտիկութիւն, գեղեցիկ ծովային հաղորդակցական գիծ, զօրքերի թւական գերազանցութիւն և, վերջապէս, արշաւողական պատերազմ, որ տալիս է գործողութիւնների նախաձեռնութիւն։ Այդ առաւելութիւնները թոյլատրում էին ճապօնացիներին հասցնել լիակատար հարուած աւելի վաղ, քան հակառակորդը կարող էր ընդդիմադրել նրան։ Չը պէտք է ուրեմն զարմանալ, որ պատերազմի այդ առաջին շրջանում ճապօնացիների ձեռք բերած արդիւնքները շատ նշանաւոր են։ Ռուսաց ծովային ոյժերը մատնված են անգործունէութեան. մանջուրական բանակը շըպրտված է դէպի Մուկդէն, ամբողջ Կորէան, Կվանտունը և հարաւային Մանջուրիան անցել են ճապօնացիների իշխանութեան ներքոյ, որոնք փոխադրելով գործողութեան յենակէտը ցամաքի վրա, յաղթական կերպով տարածում են իրանց յաղթութիւնների համբաւը ցեղակից ասիական ազգերի վրա։

Այժմ պատերազմը մտնում է երկրորդ շրջանի մէջ, բայց այդ մասին յաջորդ անգամ կը բերենք լրագրի կարծիքը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Աւստրիա։ «Lokal-Anzeiger» լրագիրը մանրամասն նկարագրում է Մօրավիայի լանդտագի (տեղական պարլամէնտի) մէջ տեղի ունեցած վերջին աղմկալի նիստը։ «Լանդտագի սեպտեմբերի 15-ի (28) նիստին եկել և գալլերէան կամ բալկօնը այցելուների համար նշանակված տեղերն էին լցվել բազմաթիւ սօցիալ-դէմօկրատներ, գլուխ ունենալով Հիբէսին։ Երբ նախագահը խորհրդակցութեան առաջարկեց մի աննշան հարց, Հիբէսը գալլէրէայից բղաւեց. «Ե՞րբ պէտք է հերթական հարց դարձնէք ընդհանուր ձայնատուութեան իրաւունքի խնդիրը»։ Աղմկալի գոռոցներով սկսեցին գալլէրէայից վայր նետել կարմիր թերթիկներ, որոնցով պահանջում էին ընդհանուր ընտրողական իրաւունք թէ լանդտագի և թէ համայնքների ժողովների համար։ Նախագահը 1/4 ժամ ընդմիջում արեց, բայց երբ ժողովը վերաբացվեց, աղմուկն աւելի ևս սաստկացաւ։ Այն ժամանակ նախագահը յայտնեց, որ ժողովը փակված է։ Կարգը խանգարողները հեռացան խմբական երգեր երգելով»։ Աւստրիայում պարլամէնտական այդպիսի տեսարանները շատ սովորական են։ Մէկ կողմից ազգութիւնների և լեզուների կատաղի կռիւը, միւս կողմից ընտրողական խառնաշփոթ և անարդար օրէնքները դարձնում են աւստրիական պարլամէնտարիզմը մի տեսակ ախտացեալ մարմին, իսկ աւստրիական պետութիւնը՝ հիւանդ պետութիւն։

—Ամերիկա։—Մէքսիկայի ազգային ժողովը հաստատել է Պօրֆիրիոս Դիացին հանրապետութեան նախագահի, իսկ Ռամօն Կօրալլին՝ նրա օգնականի պաշտօնում։ Այդ երկուսն էլ վերընտրված պաշտօնեաներ են։

—Նիւ-Եօրք քաղաքից հաղորդում են «Berl. Tageblatt» լրագրին, որ Նիւօնի նաւաշինարանում շտապով կառուցանում են 10 հատ ականանաւեր։ Ենթադրվում է, որ դրանք Ռուսաստանի համար են շինվում։ Ականանաւերն ուղարկվելու են կտոր-կտոր և միայն ռուսական ջրերում պէտք է ամբողջացվեն։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

22 սեպտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գեներալ-ադիւտանտ Ստեսսէլի ամենահպատակ հեռագիրները Նորին Կայսերական Մեծութեան Անունով 1904 թւի սեպտեմբերի 10-ից. «Երջանիկ եմ ամենահպատակօրէն զեկուցանել Ձեր Կայսերական Մեծութեանը, որ ճապօնացիների չորսօրեայ շտուրմները հերոսական զօրքերով յետ են մղված՝ ահագին կորուստներ հասցնելով թշնամուն։ Սեպտեմբերի 6-ից մինչև սեպտեմբերի 10-ի 5 ժամը ճապօնացիները սաստիկ ռմբակոծում էին և շտուրմի էին ենթարկում բերդի հիւսիսային և արևմտեան ճակատները և առաջապահ դաշտային ամրութիւնները։ Մէկը միւսի ետևից կրկնվող նրանց բոլոր շտուրմները յետ մղվեցին։ Նրանց ձեռքում մնացին երկու դաշտային բէդուտներ կռատան և Ջրանցքի մօտ, որոնք կատարելապէս աւերված են ցրվող ռումբերով։ Հէնց այդ ջրանցքը նրանք քանդեցին։ Վերջին շտուրմը Բարձր լե-

րան վրա յետ է մղված այսօր առաւօտեան 5 ժամին։ Բարձր լերան վրա նրանք արդէն գրաւեցին բլինդաժները, ներս քաշեցին այնտեղ ռմբաձիգները և հարուածում էին մեզ։ Գեներալ Կոնդրատէնկօի կարգադրութեամբ, այնտեղ ուղարկվեց լէյտենանտ Պօդգուրսկի, որը սապեօրների և կամաւորների հետ միասին, գնդապետ Իրմանի ցուցմունքով, բլինդաժների վրա պիրօկսելինով լցված ռումբեր էին արձակում և պայթեցրին նրանց։ Եապօնացիները սարսափահար եղած փախան։ 5-դ գնդի շտաբս-կապիտան Սիչէվ կամաւորներով հալածում էր նրանց։ Գնդապետ Իրման մատնացոյց է անում լէյտենանտ Պօդգուրսկու վրա և նրան է գլխաւորապէս վերագրում, որ Բարձր լեռը կատարելապէս մաքրվեց թշնամուց։ Եապօնացիների կորուստները 10,000 ից աւելի են։ Բոլորն աչքի ընկան իրանց քաջութեամբ։ Պարտք եմ համարում մատնացոյց անել, որ առանձնապէս աչքի ընկան իրանց քաջութեամբ գեներալ Կօնդրատենկօ, գնդապետ Իրման, 5-դ գնդի շտաբս-կապիտան Սիչէվ և լէյտենանտ Պօդգուրսկի։ Զօրքերը պատերազմում են հերոսաբար։ Մանաւանդ աչքի ընկաւ 5-դ գունդը։ Բոլորը առանց բացառութեան ներշնչված են վճռականութեամբ՝ պատպանել Ռուսաստանի նեցուկը Հեռաւոր Արևելքում մինչև արեան վերջին կաթիլը»։— 1904 թւի սեպտեմբերի 17-ից. «Սեպտեմբերի 6-ից մինչև 10-ը տեւող արիւնահեղ շտուրմերից յետոյ բերդի մօտ համեմատական հանգստութիւն է տիրում։ Եապօնացիները սեպտեմբերի լոյս 10-ի գիշերը, երբ լէյտենանտ Գուրսկին դուրս մղեց նրանց բլինդաժներից, սարսափահար եղած փախան։ Այժմ նրանք եռանդով աշխատում են և մօտենում են աստիճանաբար։ Բերդից յաճախ դուրս գալով յարձակումներ ենք գործում։ Վերջին շտուրմի յետ մղելը մանաւանդ պարտական ենք լէյտենանտ Պօդգուրսկուն, գեներալ Կօնդրատէնկօին, գնդապետ Իրմանին և շտաբս-կապիտան Սիչէվին։ Զօրքերի տրամադրութիւնը հերոսական է։ Վիրաւորվածները ամեն օր հիւանդանոցներից վերադառնում են դէպի իրանց շարքը։ Աղերսում ենք Աստուծուն, որ յաղթութիւն պարգևէ և առողջութիւն տայ Ձեր Կայսերական Մեծութեանը»։—Գեներալ-ադիւտանտ Կուրօպատկինի հեռագիրը Նորին Կայսերական Մեծութեան Անունով 1904 թւի սեպտեմբերի 19 ից. «Ի նկատի ունենալով, որ չինական կառավարութեան գանգատի հիման վրա ինձ հարցմունք է եղած, որ մեր զօրքերը ծառեր են կտրտում կայսերական գերեզմաններին կից արգելված ծառաստանների մէջ Ֆուլինում, ես այցելեցի ծառաստանը և գերեզմանները։ Գանգատը անհիմն է, ոչ մի ծառին պարկի բակում, ուր գտնվում են բոլոր շինութիւնները և գերեզմանները, ձեռք չեն տուել մեր զօրքերը և դռների մօտ կանգնած են մեր պահապանները, որոնք չեն թողնում զինուորներին ներս մտնել բակը։ Այժմ գերեզմանները պահպանող չինական պաշտօնեաները, որոնց ես հարցափորձ արի, զօրքի դէմ ոչ մի դժգոհութիւն չը յայտնեցին։ Դիրքերը նախապատրաստելու համար զօրքերը կտրատել են անտառները՝ թնդանօթների կրակին ազատ ելք տալու նպատակով գլխաւորապէս Խունխէ գետի ձախ ափին, իսկ աջ ափին կարգի են բերված գոյութիւն ունեցող ճանապարհները. այդ ժամանակ այն բոյսերի մէջ, որոնք շրջապատում են կայսերական դամբարանները, կտրատված են մի քանի տասնեակ ծառեր։ Կօրպուսի հրամանատար գեներալ-լէյտենանտ բարօն Շտակէլբէրգ, ճանապարհները մաքրելուց առաջ, հարցրեց կայսերական դամբարանների վերատեսչի կարծիքը. վերատեսուչը խնդրեց ձեռք չը տալ միայն այն ծառերին, որոնք գտնվում են շրջապարիսպի մէջ։ Չինական կառավարութեան՝ մեր վերաբերմամբ յայտնած տրտունջը կանոնաւորապէս լուսաբանելու համար զեկուցանում եմ, որ ինչպէս երևաց Ֆուլինում կայսերական դամբարանները անձամբ նայելուց, նրանք պահպանվում են անփոյթ կերպով. պարսպապատը շատ տեղերում քարուքանդ է եղած. շրջափակի մէջ ես գտայ նուիրական անտառի մէջ արածելիս չինական ձիերի և ջորիների, որոնք մտել էին այնտեղ պատերի մէջ գոյացած փլուածներից։ Ի լրումն ամենայնի, ինչպէս պարզվեց այժմ, նուիրական անտառի վերատեսուչը, որ շատ երկար ժամանակ կատարում է այդ պարտականութիւնը, Ֆուխեամ, բանտն է դրված նուիրական անտառից Մուկդէն քաղաքի բնակիչներին փայտեղէն վաճառելու համար։ Վերոյիշեալի մասին ամենահպատակօրէն զեկուցանում եմ Ձեր Կայսերական Մեծութեան։»

ՄՕՍԿՎԱ. 21 սեպտեմբերի։ Մօսկվայի զեմստվօյի լիազօր պրօֆէսօր Գօլօվինը, որ Մօսկվայի սանիտարական խմբերի գլուխն էր Լօշագօյում, ասում է, որ զօրքերի առողջութիւնը լաւ է և համաճարակներ չը կան. եղել են միայն ստամոքսային տիֆի և փորլուծութեան թեթև ձևեր։ Մօսկվայի խմբերում կերցաւով վիրաւորներ չեն եղել։ Չինացիները պաշար են հայթայթում. խունխուզների մասին Լօշագօյի շրջանում ոչինչ չէ լսվում։ Զեմստվօյին հիւանդանոցները գտնվում են գեղեցիկ տեղում, մաքուր օդով գետի ափին։ Պահակախումբը եռանդուն աջակցութիւն է ցոյց տալիս զեմստվօյի խմբերին։

ԼԱՍՊԱԼՄԱՍ, 21 սեպտեմբերի։ Համբուրգ-ամերիկական գծի «Բենգալիա» շոգենաւը հրաման ստացաւ գնալ հիւսիս և ածուխ հայթհայթել «Թերեկ» կրէյսէրին։ Երեք ուրիշ մեծ շոգենաւեր, բեռնաւորած ածուխով, կանգնած են այստեղ, սպասելով հրահանգների։

ԽԱՐԲԻՆ, 22 սեպտեմբերի։ Ունեցած տեղեկութիւնների համաձայն, ամբողջ ճակատի վրա, Խունխէ գէտից մինչև Մուկդէնից Բենսիխու տանող ճանապարհը, սեպտեմբերի 19-ին հակառակորդը արշաւել սկսեց իր առաջաւոր մասերով, բայց յետ մղվեց բոլոր տեղերից։ Սեպտեմբերի 20-ին, պատերազմական ընդհարումների մասին զեկուցումներ չը կան։ Ունեցած տեղեկութիւններով եապօնացիների բոլոր յարձակումները Պօրտ-Արտուրի մօտ սեպտեմբերի 6-ից մինչև 13-ը յետ են մղված բերդի քաջ պաշտպաններից։ Մենք թողեցինք միայն մի քանի առաջաւոր դիրքեր, որոնք աւերակների կոյտեր են դարձել։ Այդ դիրքերը մնում են չէզոք, որովհետև իրանք սաստիկ հարուածվում են ուրիշ կայարաններից, ուստի չեն կարող գրաւվել թշնամուց։ Ականատեսների խօսքով Պօրտ-Արտուրում եղած կռիւը օգոստոսի շտուրմերի ժամանակ երկու կողմերից մղվում էր անասելի կատաղութեամբ. Կումուրնի բերդուտների յարձակման ժամանակ ոչնչացաւ գրեթէ եապօնական ամբողջ դիվիզիան. դիակները թափված էին կոյտերով, մի քանի տեղերում շերտերով վեց մարդի հաստութեամբ։ Բոլոր վիրաւորները, որոնք չէին կարող իրանք թողնել կազմը, ոչնչացան։ Իր հերոսութեամբ զարմանալի Պօրտ-Արտուրի պաշտպանութիւնը նոյն իսկ մեր զօրքի մէջ զարմանք է առաջ բերում։ Պաշտպանութեան հոգին—գեներալ-ադիւտանտ Ստեսսելն է իր արժանաւոր համհարզների—գեներալ Կօնդրատէնկօի և Ֆօկի, իր զարմանալի քաջութեամբ, ուշիմութեամբ և անգին ազդեցութեամբ զօրքի վրա։ Ինժեներային գործում անգին ծառայութիւններ է մատուցանում իր հնարագիտութեամբ Դալնիի նախկին քաղաքապետ Սախարօվը։

ԽԱՐԲԻՆ, 22 սեպտեմբերի (Սեփ. Թղթ.)։ Պօրտ-Արտուրի բերդապահների ոգին գերազանց է և դրանումն է բերդի անպարտելի ոյժը։ Գայլեան սարերից յետ քաշվելու ժամանակ, երբ գեներալ Ֆօկի 4-դ դիվիզիան, որ երկու ամսից աւելի հերոսաբար մաքառում էր եապօնական 3 դիվիզիաների դէմ, մտաւ բերդի սահմանի մէջ, գեներալ Ստեսսելը, թշնամու հարուածների տակ, նրանց ներս ընդունեց հանդիսաւոր քայլերով։ Պօրտ-Արտուրը շատ լաւ ապահովված է ուտելեղէններով։ Պաշտպանների և հերոսների ընդհանուր համոզումն է, որ բերդը կը դիմանայ դեռ երկար պաշարման։ Պօրտ-Արտուրի ծանր վիճակը նկարագրող բոլոր ազդեկութիւնները եապօնական աղբիւրից են բղխում և մեծ մասը շինծու են։ Վերջին շտուրմերի ժամանակ, սեպտեմբերի 6-ից մինչև 13-ը, եապօնացիների կորուստը համարում են մօտ 10,000 հոգի։

ՕԴԵՍՍԱ։ Քաղաքապետը՝ Թագաւոր Կայսրի Օդեսա այցելելը յաւերժացնելու համար, կիսով չափ կրճատեց ուժեղացրած պաշտպանութեան պարտադիր կանոնները խանգարելու պատճառով նշանակված պատիժները։

ՍՕՖԻԱ։ Կիսապաշտօնական „Нов. Вѣкъ"-ի յայտարարութեան առիթով՝ մակեդոնական հարցի մասին Սերբիայի արած հաղորդագրութեան առիթով, դիմադիր լրագիրները գտնում են հակասութիւն կառավարութեան յայտարարութիւնների և գործողութիւնների մէջ։ Մակեդոնական „Реформы" օրգանը քննադատում է հաղորդագրութիւնը, ասելով, որ առանց ինքնավարութեան՝ Մակեդոնիայում անհնար է խաղաղութիւն։ Այսօր, սեպտեմբերի 21-ին, երևաց մակեդոնական ներքին կազմակերպութեան մասին յիշատակագիր. նա պարունակում է Մակեդոնիայի վերջին 10 տարվայ պատմութիւնը. վերջում ասված է, որ կազմակերպութիւնը կը շարունակէ կռիւը, քանի դեռ ձեռք չէ բերված կեանքի բարելաւում և օրինականութիւն։ Ծրագրվում է Մակեդոնիայի վարչութեան գլուխ դնել մի եւրօպացու և մի վերահսկող յանձնաժողով։

ՄՈՒԿԴԷՆ, 22 սեպտեմբերի։ Գեներալ Կուրօպատկինը հաստատապէս որոշել է օգտվել տարվայ ներկայ բարեյաջող ժամանակից։ Մարշալ Օյեամայի զինուորական ընդհանուր ուժը համարվում է 13 պատերազմական դիվիզիա և 11 պահեստի բրիգադա, որ կենտրոնացած են պատերազմական գործողութիւնների բեմում։

23 սեպտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ժանտախտի համաճարակը նախատեսելու և նրա դէմ կռւելու միջոցների ձեռնարկելու համար Բարձրագոյն հաստատված յանձնաժողովը յայտարարում է. «Սեպտեմբերի 12-ից մինչև 19-ը Անդրկասպեան շրջանում խօլերայով նորից հիւանդացել են 11 հոգի և մեռել 3-ը։ Հիւանդութեան դէպքեր նկատվել են Մէրվում, Ասխաբադում և Օսանկուլիից այն կողմ, միջին-ասիական երկաթուղու գծի վրա։ Բացի դրանից՝ յայտնի են կացուցվել խօլերայով հիւանդանալու դէպքեր Անդրկասպեան շրջանից հարաւ։ Զաֆարբայի անապատում, ուր սեպտ. 12—19-ին հիւանդացել են 9 հոգի։ Բագւում սեպտ. 14—21-ին հիւանդացել են 111 և մեռել 61 մարդ։ Սարատովում սեպտ. 14—21-ին խօլերայով հիւանդացել են 13 հոգի, որոնցից մեռել են 5-ը։

—Նշանակված են. գեներալ-մայիոր Շատիլօվը՝ 9-դ հետևակ դիվիզիայի 2-դ բրիգադայի հրամանատար. գնդապետ ֆօն-Կօցէբուն՝ 54-դ հետևակ դիվիզիայի շտաբի գլխաւորի պաշտօնակատար. փոխ-գնդապետ Մինուտը՝ արեւելեան-սիբիրեան 6-դ հրացանաձիգ դիվիզիայի շտաբի գլխաւոր։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Եւրօպայում եղած Միացեալ-Նահանգների հիւպատոսներին արված ոչ-պաշտօնական հարցումներն ստիպեցին Րուզվէլտին գալու այն համոզման, որ ներկայ ժամանակում յարմար չէ խաղաղութեան մի նոր կօնֆերէնցիա գումարելու համար։ Հարցը յետաձգվում է մինչև ռուս-եապօնական պատերազմի վերջանալը։

ՄՕՍԿՎԱ, 22 սեպտ.։ Ժամանեց գեներալ Վելիչկօն։ Վելիչկօն զարմանում է, որ այստեղ մտատանջվում են ռուսական կորուստների համար և չեն հասկանում, որ ռուսները թէև նահանջում են, բայց և այնպէս կոտորում են եապօնացիներին։ Ռուսները պատերազմն սկըսեցին քիչ ոյժերով, այնպիսի վայրում, որը բոլորովին պատրաստված չէր պատերազմի համար ինժէնէրական տեսակէտից. ստիպված էին բազմաթիւ ամրացրած դիրքեր կառուցանել. դրանցից մի քանիսից օգտվել են, իսկ միւսներն ստիպված ենք եղել թողնել հեռանալ։ Լեաօեանեան կռիւների ժամանակ մարտկոցների վրա մենք կորցրինք ընդամենը 300 մարդ, այն ինչ եապօնացիները կորցրին հազարներ։ Քիչ էր մնում, որ եապօնական բանակը բոլորովին ջարդվէր Լեաօեանի մօտ։ Եապօնացիներին փրկեց միայն մի դժբաղդ պատահար—այն որ՝ հնարաւորութիւն կար անցնելու մեր բանակի թիկնակողմը՝ դէպի Տէլին։ Գեներալը չէ հաւատում, որ եապօնացիների այսքան երկար անգործութիւնն առաջանում է Լեաօեանի մօտ նրանց ունեցած մեծամեծ կորուստներից։ Պատերազմի բեմում բոլորը հաւատում են պատերազմի աջող ելքին և բոլորն էլ լցված են եռանդով։

Կ. ՊՕԼԻՍ։ (Սեփ. Թղթակցից)։ Ի նկատի ունենալով, որ համաձայնութիւն չը կարողացաւ կայանալ պատրիարքի և կուցօվլախների միջև Մակեդոնիայի վերաբերմամբ նրանց պահանջներին բաւարարութիւն տալու վերաբերմամբ, Րումինիայի ներկայացուցիչը դիմեց Բ. Դրան միջնորդելով առանձին կրօնական համայնք ճանաչել կուցօվլախեան համայնքները, որոնք իրապէս արդէն անջատված են տիեզերական պատրիարքութիւնից, որոնց թիւը հասնում է 70-ի 100 քահանաներով։ Յոյս ունեն, որ Բ. Դուռը կը կատարէ այդ պահանջը։ Բ. Դուռը թոյլատրեց սահմանված ժամանակամիջոցը անցկացրած փախստականներին վերադառնալ Ադրիանօպոլի վիլայէթը։

ԲԵԼԳՐԱԴ, 21 սեպտեմբերի։ Թագաւորը, պալատը, սպիտան և մինիստրները ուղևորվեցին Ժիչեան վանքը, ուր տեղի կունենայ թագաւորի օծումն։ Թագաւորի կողմից այցելութիւնը իշխան Ֆերդինանդին մի քանի դժուարութիւնների է հանդիպում, որովհետև իշխանը ցանկանում է, որ հանդիպումը կայանայ Էվկսինօգրադում, իսկ Բելգրադում կը գերադասէին Սօֆիան կամ ուրիշ սահմանամերձ քաղաք։ Սերբիական և բուլգարական լրագիրները փոխանակվում կծու խօսքերով և մեղադրում են միմեանց։

ՉԻՖՈՒ, 22 սեպտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Գեներալ Ստեսսէլից կտոր թղթի վրա չինարէն գրած տեղեկութիւն է ստացվել, որ հաղորդում է, որ սեպտեմբերի 13-ից Պօրտ-Արտուրում ամեն ինչ հանգիստ է։ Եապօնացիները նորից զինադադար խնդրեցին՝ սպանվածներին թաղելու համար, բայց նրանց խնդիրքը մերժվեց։ Ուրիշ աղբիւրներից հաղորդում են, որ կռիւը վերսկսվեց սեպտեմբերի 11-ին և 12-ին։ Թշնամին նորից յուսահատական համարձակութեամբ աշխատում էր գրաւել Բարձր լեռը, որը բանալի է համարվում։ Յարձակումը կատարվեց առանց որ և է օժանդակ զօրքի։ Ռուսները գնդաձիգներ ուղղեցին եապօնացիների վրա և ոչնչացրին նրանց կրակով։ Աջողութիւնից խրախուսված, ռուսները դրանից յետոյ բերդից դուրս յարձակում գործեցին, բայց այս անգամ արդէն եապօնացիները պատասխանում էին գնդաձիգային կրակով։ Եապօնացիներին առաջին անգամ աջողվեց խաբէութեամբ դուրս հանել ռուսներին ապաստարանից և նրանք նշանաւոր կորուստ պատճառեցին նրանց, Հետևեալ առաւօտը կռւի դաշտը սարսափելի տեսարան էր ներկայացնում։

ՏՕԿԻՕ, 22 սեպտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Ամեն բանից երևում է, որ պատերազմական կտրական գործողութիւնների բեմ լինելու է մօտ ապագայում այն հրապարակը, որը եռանկիւնի է կազմում, որի գագաթը գրաւում է Տէլինը, իսկ հիմքը—այն գիծը, որ գնում է Խունխէ գետի երկարութեամբ Մուկդէնից մինչև Ֆուշուն։ Մուկդէնից դէպի հիւսիս գտնվում է Իլու, պաշտպանված քերծոտ լեռնաշղթայով. ռուսները ամրացան այդ լեռնաշղթաների վրա, ժամանակաւոր ամրութիւններ կառուցանելով։ Քաղաքի միջով անցնող Իլու գետը խորը չէ. ռուսներն ամրացնում են նրա աջ ափը Իլուի և Լուխէտունի միջև և կառուցանում են հողային ամրութիւններ Լուխէտունի և Տէլինի միջև շատ տեղերում։ Տէլինը արևելեան կողմից պաշտպանված է բլուրների շղթայով և Տէլին գետով, որը անկարելի է ոտով անցնել։ Ռուսները գրաւել են Ֆուշունը մեծ ոյժերով։ Ենթադրում են, թէ նրանք ամրութիւններ են կառուցանում Տէլինի ճանապարհի վրա։ Նայելով ձեռնարկված աշխատանքներին և այն դիրքերին, որ գտնված են ռուսաց զօրքերը, Կուրօպատկինը մտադիր է արգելել Օյամային՝ անցնել Խունխէ գետը և կռիւ սկսել այնպիսի տեղում, որը այժմ շտապով ամրացնվում է։

ԼՕՆԴՕՆ, 22 սեպտեմբերի։ (Րէյտէր)։ Այն բանակցութիւնների բոլոր մանրամասնութիւնները, որոնք տեղի ունէին Ֆրանսիայի և Սպանիայի մէջ Մարօկկօյի վերաբերմամբ, հաղորդվեցին Անգլիային։ Անգլիայի առևտրական և քաղաքական շահերը լիովին պաշտպանված են։ Ներկայումս խօսք չը կայ Մարօկկօյի բաժանման մասին, որը կը մնայ սուլթանի գերագոյն իշխանութեան տակ։

ՊԱՐԻԶ, 22 սեպտեմբերի (Րէյտէր)։ Սպանական դեսպանը խորհրդակցութիւն ունեցաւ արտաքին գործերի մինիստր Դէլկասսէի հետ։ Երկու կառավարութիւնն ևս ըստ երևոյթին լիակատար համաձայնութեան եկան Մարօկկօյի հարցի բոլոր կէտերի վերաբերմամբ։ Դաշնագրի ստորագրված օրինակները մօտ օրերումս կը փոխանակվեն Պարիզում։

ԼԻՍՍԱԲՕՆ, 22 սեպտեմբերի։ (Հավաս)։ Ծովային մինիստրը պատգամաւորների ժողովում մի զեկուցումն արեց կուանխամասների դէմ ձեռնարկված արշաւանքի ժամանակ տեղի ունեցած կռւի մասին։ Թշնամին յանկարծական յարձակումն գործեց զօրաբաժնի վրա Կունապէ գետի ափերին։ Զօրաբաժինը, որ բաղկացած էր 499 հոգուց, կորցրեց 250 սպանված և 50 վիրաւորված։ Սպանվածների թւումն են 15 օֆիցէրներ։

ՉԻՖՈՒ։ Սեպտեմբերի 22-ին։ (Րէյտէր) Եապօնացիները յայտնում են, որ ռուսների հաղորդած տեղեկութիւնները եապօնական կորուստների մասին Պօրտ-Արտուրի մօտ ուղիղ չեն։ Ասում են, թէ չը նայելով վերջին յարձակման ժամանակ ունեցած անաջողութեանը՝ իրերի ներկայ դրութիւնը չէ կարող ազդել բերդի նախօրօշված գրաւման վրա։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գեներալ-լէյտէնանտ Սախարօվի հեռագիրը գլխաւոր շտաբին 1904 թւի սեպտեմբերի 22-ից։ «Սեպտեմբերի 21-ին թշնամու մի զօրաբաժին, բաղկացած մօտ 4 վաշտից, մի հեծելավաշտի հետ միասին յետ մղեց մեր պահակազօրքը Խուլիէնպուի մօտ,

երկաթուղուց ոչ հեռու, դէպի արեւմուտք: Պահակագործքին ուղարկեցին օգնական զօրամասեր և մեր հեծեալները արեւմուտքից անցան յարձակման թշնամու հաւեր, որով և սահմանվեց նրան յետ քաշվել նախատեսուածով դէպի Յաղուտաւազու: Մեր խուզարկու զօրաջոկները սեպտեմբերի 21-ին հիւսիսային կողմից 4—5 վերստ դաշտ ծածկեցին նշմարուածներին, մարտեցին լռեցանք եւ գիշերով ամբողջ Մուկդենի կայարանի մօտակայքում: Մեր հեծեալները երեկոյեան 6 ժամին, ...

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱՆ

21 սեպտեմբերի

Բորսայի դիսկոնտը	. . . . .	6—7½/3% »
Պետական 4% ռենտան	. . . .	91½ — »
I ներքին փոխառ.	. . . . .	386½ — »
II » »	. . . . .	305— — »
III » »	. . . . .	256— — »
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդիտ. ընկ.	. . . .	— — »
Բաքուի » »	. . . .	— — »
Թիֆլիսի հող. բանկի 5%	. . . .	91⅛ — »
» » 4½%	. . . .	— — »
Բաքուի նաւթ. ընկ.	. . . .	— — »
Կասպիական ընկ.	. . . .	— — »
Մանթաշեան և ընկ.	. . . .	210½— »
Նոբէլի և ընկ.	. . . .	9925 — »

Խմբագիր ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ ՔԱՋԱՌՈՒՆԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ

ԽՈՐԷՆ ՄԵԼԻՔ-ԱԴԱՄԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Բժկ. Վ. Արծրունին

Վերսկսել է ընդունելութիւնը ԲԳՒ, ԹԹՒ և ԱԿԱՆՋԻ հիւանդութիւնների համար:

Гановская ул. д. Тамамшева. (ե. հ. կ.) 2—10

Բ Ժ Ի Շ Կ

Բ. Գ. ԱՂԱՄԱՐԵԱՆԸ

տեղափոխվել է Եւանգուլեան փողոց, № 12, Արքունական Թատրոնից ոչ հեռու:

Ընդունելութիւնը հիւանդների

Առաւօտեան՝ 11—1 ժամ.

Երեկոյեան՝ 5—6 ժամ.

(հ. կ.) 5—5

Բ Ժ Ի Շ Կ

Մ. Ա Ղ Ա Ջ Ա Ն Ե Ա Ն

Միզային անցքի, վեներական հիւանդութիւնների և սիֆիլիսի մասնագէտ—վերադարձել է արտասահմանից և վերսկսել հիւանդների ընդունելութիւնը.

Առաւօտեան 12—3

Երեկոյեան 7—9

Միքայէլեան փողոց № 60, հեռախօս № 663. (Մուտքը հիւանդների համար Իսարլօվի փողոցի նոր դռնից): (կ. չ. ո.) 3—10

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Բժշկ. Բ. Նաւասարդեան

տեղափոխվելով Թիֆլիսից ՐՕՍՏՕՎ Հիւանդներին ընդունում է 11—12 ժ. առ. և 7—8 ժ. երեկոյեան:

Б. Садовая, 136, д. Бакалова.

(ո. կ. ե. հ.) 76—100

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Ա. Յ. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

Վերսկսեց ընդունելութիւնը.—Ներքին և ջղային հիւանդութիւններ: Ամեն օր 9—11 ժ. առաւօտ և 5—7 ժ. երեկոյեան:

Վելիամինօվսկայեա փողոց, № 13. տ. Սաֆարօվի: (ե. հ. կ.) 4—20

Բ Ժ Շ Կ Ա Պ Ե Տ

Գ. Ա. ՂԱԽՎԼԻՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզային և սիֆիլիսիքական հիւանդութիւնների,—ընդունում է հիւանդներին առաւօտեան 12 ժ.—1 ժ. երեկոյեան 6. ժ.—9 ժ.: Կուկիա, Սեմեօնօվսկայեա փ. № 20.

(ո. կ. ե:) 10—30

ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Ա Ր Հ Ե Ս Տ Ա Ն Ո Ց

„ՓԵԹԱԿ“

Օր. Մ. ՔԱԼԱՆԹԱՐԵԱՆԻ

Ընդունվում են աշակերտուհիներ 12 տարեկանից: Նոյնպէս և գիշերօթիկ: Պայմանների մասին պէտք է իմանալ առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև երեկոյեան 6-ը: Архивный пер. № 4 домъ Шлиттеръ. (շ. կ. ե. հ.) 9—10

Այս օրերս լոյս կը տեսնեն

Հ. ԲԱԲԱՅԵԱՆՑԻ

ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ

5, 7 և 8-րդ գրքոյկները

1. «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԵՏՆԵՐ» Լէօի, երկրորդ տպագրութիւն, փոփոխած և լրացրած, 546 էջ, գինն է 1 ր. 20 կ.:

2. «ՊԵՐՃ ԱՐԱՐԱՏԸ», աշխ. Ա. Ք. Մ. Թ. ...ի, գինն է 40 կ.:

3. «ՀԱՄԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՈՒՆԵՐԸ», պատմ 4 գործ. Իբսէնի, թարգմ. Լ. Բաբայեանի, գինն է 50 կ.:

Թիֆլ. Թիֆլիսի գրավաճառներին և հրատարակչին, «Մշակի» խմբագրութեան: Հրատարակչից միասին երեք գրքեր պահանջող ճանապարհածախս չէ վճարում:

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ

Լեզուի մի փորձված ուսուցիչ պատրաստ է պարապելու ցանկացողների հետ: Ուշք է դարձնում մասնաւորապէս գործնականի վրայ: Դիմել «Մշակի» խմբագրութեան:

(կ. ե. հ.) 10—10

Մեկ խնդրում են հրաւէրել բաքուեցու ամառեկած ուղարկեցնելու. բաշարքոլ 5 քառակուսի, ... դատ, Պերկողծան փողոցում, Միքայելեանի տանը մի աննկարագրելի, ... կորսուած, որը ... գտնողը ... կոստ հատուցանել: չ. ո. չ. 2—3

ՓԱԽՎԱԾ ԵՆ

մասնագէտ նեղի կարճեր Վերքայում, արտերկրեական գորանոցներից և Պօլոյեհաքի լուցկու գործարանի մոտ, ... Մասնաւոր ... 2—3

ԿՈՆՍԷՐՎԻ ԱՄԱՆ ԱՄԱՆՆԵՐ

նորագոյն, շատ գործնական սիստեմի—ստացվել են վաճառման, ... Սեղա կայարանի մօտ, Մատնեվի Սինմեդ ... 3—3

Ռանիկ

հայ գրքերի մանրավաճառ պահանջվում է Екатеринодар. Куб. обл. книжн. маг. Галладжіанцъ.

4—4 շ. չ. Ն. Սաթունեան

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Զեմբերթուրեան Կայսերական Թատրոնների պրոֆես Լ. Դ. Յովեցու

Այսօր, ուրբաթ, սեպտեմբերի 24-ին, մասնակցութեամբ տ.տ. Ն. Տօնեանի, Մ. Մ. Բօբօնիկովի, Ա. Մ. Նազարեանի, Ա. Դ. Ծոնիկեւ, Ա. Դ. Կոմարովի, Ա. Ա. Դոմենիկովի, Ա. Ս. Գորոցկովի ...

Պարերը կը դնէ բալետմայստր Ն. Ի. Զեռխարս: Դիրիժ. բալետինա Ն. Մ. Լեսիենսկայա:

Կը ներկայացվի

«Ֆ Ա Ո Ւ Ս Տ»

օպերա 5 գործ., մուզիկա Գունոյի

Սկիզբը երեկոյեան ժամը 8 ին:

Կիւրակի, սեպտեմբերի 26-ին կը ներկայացվի «ՀԱՄԼԵՏ» օպերա 3 գործ. մուզիկա Թօմայի:

Կիրակի, սեպտեմբերի 26-ին կը ներկայացվի «ՌՈՒԲՐՕՎՍԿԻՅ», օպերա 5 գործ.:

Պատրաստում են ներկայացման Թիֆլիսում առաջին անգամ «ՆԵՐՕՆ» օպերան 5 գործ. 6 պատկ. Ռուբինշտէյնի մուզիկա:

Տոմսակները ծախվում են:

1—1 Կառավարիչ Ի. Ա. Կէվլեր

Վ Ա Ճ Ա Ռ Ք

Զ ա փ ա զ ա ն ց էժ ա ն գ ն ե ր ո վ

5 ՕՐ ԵՒՍ

Ամեն տեսակ ԳՐԱԴԱՐԱՆ պարունակը և տեղային գրքեր—ծախվում են էժ. Պոսկեվիչի թղթի պահեստի կից վաճառատեղում:

(Գօլօվինսկի պր., Արտիստ. ընկ. տանը):

!! ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ !!

ՇՈՒՇՈՎ, ԼՕՇՍ ԿԸ ՏԵՍՆԻ

ԵՂԲ. Գ. և Մ.

ՓՐԻԴՈՆԵԱՆՆԵՐԻ

ՊՏՂԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐԻ

ԲՈՒԾԱՐԱՆԻ

Պատկերազարդ կատալոգը հայերէն լեզուով բուծարանից ուղարկւում է անվճար պահանջողներին: Միրգ կայարանի մօտ: Կատալոգը ուղարկվում է ՁՐԻԱԲԱՐ:

Դիմել՝ Тифлисъ, М. Е. Придонову Сергевскаі ул. (հ.կ.) 12—12

ԴԱՍԱԳՐՔԵՐ ԿՐՕՆԻ

Յաւելուածներ պատրաստած պետական գպրոցների համար, (Թոյլատրված հոգևոր և ուսումնարանական վարչութիւններից) աշխատասիրութիւն Եղիշէ աւագ քահ. Երզնկեանի:

I. Առաջին գրքոյկ, պատրաստական դասարանների համար «Պէլեասոց պատմութիւնը» (բացատրական քրիստոնէութեան) և տառերի նախնական պատմութիւնները» 5-րդ տպ. գինն է 20 կոպէկ:

II. Երկրորդ գրքոյկ, «Հին-ուխտ» (30 պատկեր վերաբերմամբ, ուսուցչի կրճատած—քարտէզներով գիւղերին համար) 3-րդ տպ. գինն է 30 կոպէկ:

III. Երրորդ գրքոյկ, «Նոր-ուխտ» (32 պատկեր վերաբերած, ուսուցչի կրճատած—քարտէզներով) գինն է 30 կոպէկ: Գրավաճառներին, ուսուցիչների համար 30 զեղչում, առանց ճանապարհածախսի: Դիմել Тифлисъ, прот. Езнику Ерзинкянцъ կամ Тифлисъ, Центральный книжный магазинъ.

(կ. հ. չ.) 17—25

Լոյս տեսաւ

«ՇԻՐԱԿ» գեղարուեստական ալբոմի Դ. պրակը, բաղկացած ազգային կեանքից 13 կտոր նկարներից, մեծ մասամբ Անիի աւերակներից: «ՇԻՐԱԿ»-ի Ա. և Բ. պրակները բոլորովին սպառված են, Գ. պրակից մնում են միայն մի քանի օրինակներ:

Գների վրայ կարևոր զեղչ.

ա—«Շիրակ»-ի Դ. պրակը, հատը . 1 ր. 20 կ.

բ—Բաց նամակներ, ազգային հատապատ. գեղեցիկ, 85 տեսակ, 100-ը 2 » 50 »

Նոյնը 1000-ը 20 » — »

գ—30×40 սմ. մեծութեամբ նկարներ (Հայերի, Սանահ, Մեսրոպ, Էջմիածին և 10 ուրիշ նկարներ ազգային գրագէտներից) հատը . . — 20 »

դ—30×40 սմ. մեծ. գեղար. նկարներ, . — 50 »

ե—18×24 սմ. » » » — 30 »

Դիմել Тифлисъ, фототипія Гиуни—Маримъ. Խնդրում ենք մեր գործակալներից բաժնեաերին հաղորդել մեզ, թէ «Շիրակ»-ի Դ. պրակից քանի օրինակ կարելի է ուղարկել իրանց: (հ. չ.) 8—10

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի գիտութիւն ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԲԱՐԱՐԱՆԻ բաժանորդների յայտնում եմ, որ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԲԱՐԱՐԱՆԸ այս սեպտեմբերի մէջեց սկսել է տպագրվել Հ Ի Ր Ա Ն տպարանում և նոյեմբերին, տպագրութիւնը կաւարտվի եկող տարի փետրվարի վերջերին:

շ—3 Հ. Առաքելեան

1865. Մոսկվա 1870. Ս.-Պետեր. 1882. Մոսկվա 1896. Նիժնի-Նովգ.

ԿՐԿՆԱԿՕՃԻԿՆԵՐԻ

և ուրիշ ռետինէ գործուածքների համար

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ պարգեւի

(CRAND-PRIX)

ՊԱՐԻԶԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԻՍՈՒՄ

արժանացաւ Ռուսաստանի համար

ՄԻՄԻԱՅՆ

ՌԵՏԻՆԵՂԷՆՆԵՐԻ

ԱՐԴԻՒՆԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ

ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻՔԱԿԱՆ

ընկերութիւնը Ս. Պետերբուրգում, որ հիմնված է 1860 թւին:

Խնդրում է ռէտինէ կրկնակօշիկ գնած ժամանակ ուշք դարձնել նրանց դրօշմանիշի վրա, մանաւանդ ընկերութեան հիմնարկութեան թւականի վրա—„1860“ և „С.-ПЕТЕРБУРГЪ“ բառի վրա՝ կարմիր եռանկիւնու մէջը (գործարանի դրօշմանիշը):

Մեծ քանակութեամբ վաճառում է

„ՆԷՕՊՕԼԴ ՆԷՅՇԷԼԼԷՐԻ“

Առևտրական Տունը

Ս. Պետերբուրգում, Մոսկվայում, Ռիգայում, Օդեսայում, Եկատերինոսլավում, Ռոստովում (Դոնի վրա), Խարկովում, Իրկուտսկում, Տաշկենդում և

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ո Ւ Մ 6—80

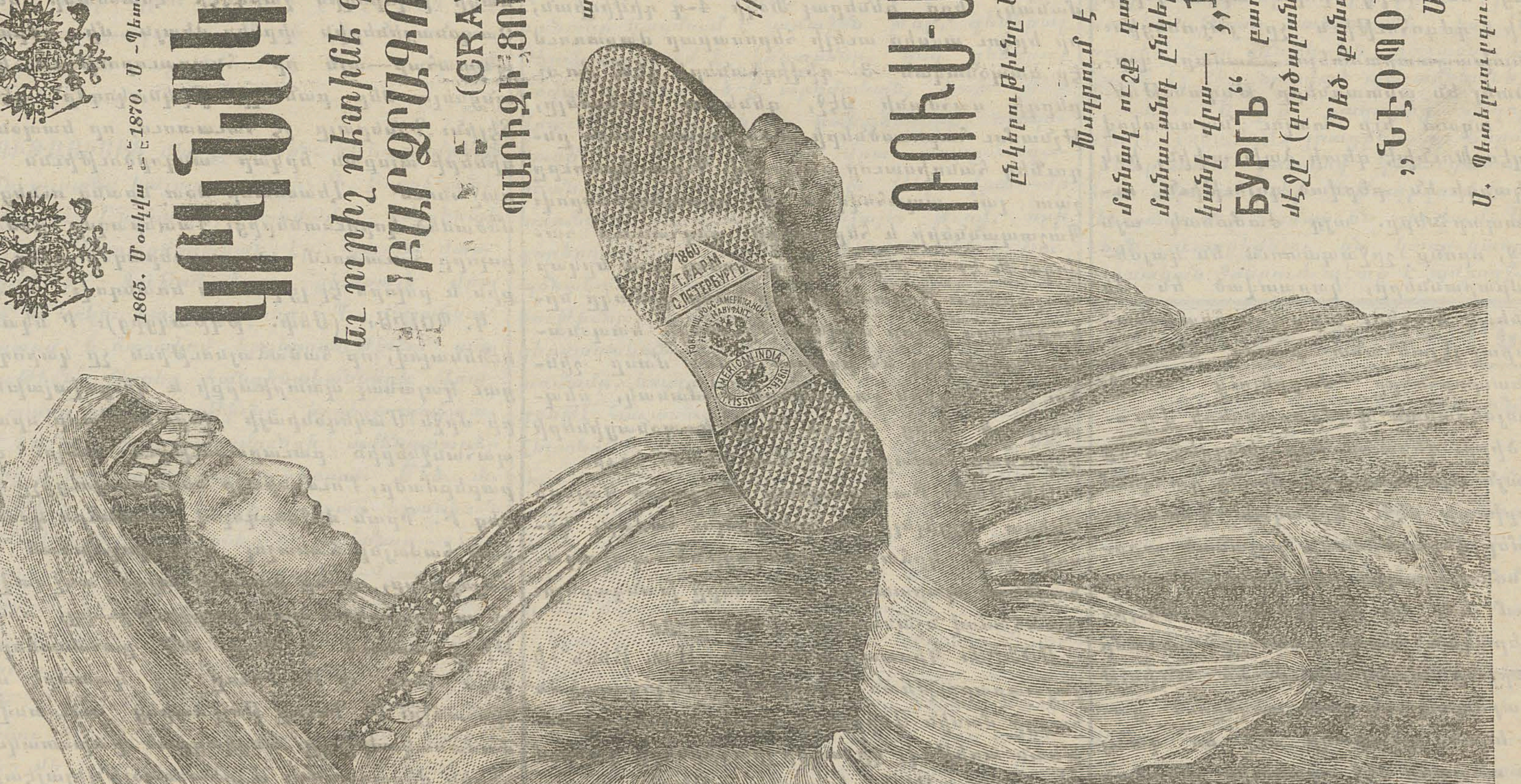

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 23-го сентября 1904 г. Տպարան «ՀԵՐՄԷՍ» Типографія «ГЕРМЕСЪ» Мадатовская ул. № 15.